

پژوهش‌های مجلس در گزارش‌های بررسی «ثبت جهانی میراث فرهنگی ناملموس ایران توسط سایر کشورها» بیان‌یادآوری‌کننده «میراث فرهنگی ناملموس به رسم، نمایش‌ها، اصطلاحات، دانش، مهارت‌ها و نیز فضاهای فرهنگی مرتبط با آن‌ها» می‌شود که جامع، گروه‌ها و در برخی موارد افراد، آن‌ها را به عنوان بخشی از میراث فرهنگی خود می‌شناسند و از نسلی به نسل دیگر منتقل می‌کنند. فهرست میراث معنوی یونسکو، اقدامی حفاظتی برای شناسایی، معرفی و حفاظت میراث ناملموس با ارزش جهانی و ملی به حساب می‌آید و طبق روحی که یونسکو در پیش گرفته این ثبت به معنای مالکیت یک کشور نسبت به میراثی خاص نیست، این نکته را متذکر شد که دستگاه‌های مسئول در پاره‌ای موارد نسبت به آگاهی بخشی و ترویج نکات کارشناسی مربوط به ثبت میراث ناملموس از ظرفیت‌های موجود به نحو مطلوب بهره‌برداری نکردند. بنابراین باید در مورد آن اقدام مؤثر و واکاوی صحیحی صورت گیرد.

مرکز پژوهش‌های مجلس با بررسی موردی بررسی ثبت میراث ناملموس «فرهنگ پهلوانی و ورزش زورخانه‌ای» توسط کشور جمهوری آذربایجان یادآور شده است: اساس کنوانسیون راسنت از میراث فرهنگی ناملموس را می‌توان در راستای تلاش برای حفظ اصالت‌های فرهنگی و زنده نگه داشتن تنوع فرهنگی دانست. در روزهای اخیر موضوع ثبت میراث ناملموس «فرهنگ پهلوانی و ورزش زورخانه‌ای» به نام کشور جمهوری آذربایجان در حالس که در سال ۱۳۸۹ «آیین‌های ورزش پهلوانی و زورخانه‌ای» توسط جمهوری اسلامی ایران ثبت جهانی شده بود، مورد بحث و انتقاد قرار گرفت. با توجه به رویکرد و روش اجرایی ثبت میراث ناملموس توسط یونسکو چنین اتفاقی می‌تواند دوباره تکرار شود، همان‌طور که این واقعه نیز دارای سابقه است. به عنوان نمونه می‌توان به پرونده جهانی با عنوان «چوگان» بازی سنتی با اسب در قرقیز، که توسط کشور جمهوری آذربایجان در سال ۱۳۹۲ ثبت جهانی شد و اعتراض ایرانیان را به همراه داشت، اشاره کرد که جمهوری اسلامی ایران در اقدامی متقابل، پرونده «چوگان بازی

تحلیل و بررسی مرکز پژوهش‌ها از پرونده «فرهنگ پهلوانی» ایران و آذربایجان

مرکز پژوهش‌های مجلس با بررسی ثبت میراث ناملموس «فرهنگ پهلوانی و ورزش زورخانه‌ای» توسط کشور جمهوری آذربایجان که در ایران واکنش برانگیز شده بود، نتیجه گرفت: هر چند نگرش اولیه یونسکو به ثبت میراث فرهنگی ناملموس از نوع حفاظت و صیانت از فرهنگ است، اما عرصه‌ای برای رقابت‌های نامشروع و شرارت برخی کشورها شده است.

اساس کنوانسیون حراست از میراث فرهنگی ناملموس را می‌توان در راستای تلاش برای حفظ اصالت‌های فرهنگی و زنده نگه داشتن تنوع فرهنگی دانست.

پرونده «آیین‌های ورزش پهلوانی و زورخانه‌ای» در سال ۱۳۸۹ در ایران درخواست شده تا با کمک به کشورهایی مثل کره جنوبی، تایلند، اندونزی، نپال و مالزی امکان برخورداری این کشورها از عناصر فرهنگی و ارزشی این پرونده را فراهم سازد. این نکته مثبت در مقابل با این جنبه همراه است که اگر هر کدام از این کشورها استانداردهای مدنظر یونسکو را در آینده به دست آورند (یعنی چند نسل این میراث ناملموس را در خود حفظ و زنده نگه دارد) امکان تدوین پرونده‌ای مستقل در یونسکو را به دست خواهند آورد.

تفاوت پرونده «فرهنگ پهلوانی» ایران و آذربایجان
مرکز پژوهش‌های مجلس در ادامه این گزارش که از سوی سعید شفیعی - کارشناس گردشگری و میراث فرهنگی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی - با اظهار نظر کارشناسی، با اشاره به تفاوت‌های کلیدی این دو پرونده، به بررسی و تحلیل پرونده ثبت شده کشور ایران و آذربایجان پرداخته است.

پرونده ثبت شده جمهوری اسلامی ایران با عنوان «آیین‌های ورزش پهلوانی و زورخانه‌ای» حاوی مفاهیم متعدد اسلامی ایرانی با ماهیت ارتباط

مستندات بدون توجه به اصالت و مبدأ شکل‌گیری میراث ناملموس موجب شده تا فرایند ثبت به عنوان دست‌آویزی برای سیاسی‌کاری برخی کشورها شود و جو کارشناسی حاضر در جلسات، بخشی از دفاعیات ممکنه کشورها در قبال سایرین را ناممکن سازد.

سازمان یونسکو، تشکیل پرونده‌های مشارکتی و الحاق کشورهای مختلف به میراث فرهنگی ناملموس و به صورت مشترک را در اولویت قرار داده و اگر وفاقی بین کشورهای عضو صورت نگیرد تشکیل پرونده‌های مستقل را نیز می‌پذیرد. این موضوع در حالی که موجب آزادی عمل کشورها در ثبت میراث ناملموس است، موجب بی‌توجهی و بی‌اهمیتی نسبت به اصالت و زادگاه شکل‌گیری فرهنگی میراث ناملموس نیز شده است.

در مقابل یکی از نکات برجسته فرهنگی در اسناد ثبت میراث فرهنگی ناملموس، تلاش برای ایجاد مشارکت و اشتراک هنجارهای فرهنگی بین کشورهاست. به‌طور مثال در

دوخت آن نیز، بسیار کم شده است. شکل بُرقع‌ها یا روپندها در جزیره قشم متفاوت است بعضی از روپندها کل صورت زنان را پوشانده و بعضی فقط آبرو و بینی و بعضی نیز علاوه بر آبرو و بینی، دهان و گونه‌های استفاده‌کنندگان را پوشش می‌دهد.

برای تهیه روپندها بیشتر فقط از رنگ مشکی استفاده می‌شد اما در بعضی از انواع آن با بهره‌گیری از گلدوزی‌ها، رنگ‌های قرمز، زرد و سبز نیز در قسمتی از آن بکار می‌رود و در نقاطی از استان هرمزگان نیز زنان از روپندهای قرمز استفاده می‌کنند. زنان قشمی معتقدند برقع علاوه بر حفظ حجاب برای آنان، در زمینه حفاظت پوست در مقابل اشعه نور شدید خورشید نیز مورد استفاده قرار می‌گیرد.

دوخت آن ابتدا جای دو چشم مشخص می‌شود و در قسمت بینی هم با کار بر روی چوب نخل و یا چوب بستنی، آن را آماده می‌کنند. میراث قدیمی زنان جنوب کشور همچنان از سوی دختران و زنان جوان به ویژه در روستاها حفظ شده و به صورت یک حجاب مورد توجه قرار گرفته است.

نقاب که در اصطلاح محلی به آن بُرقع، بُرُک یا روپند گفته می‌شود به شکل‌های متفاوت بر چهره زنان قشمی دیده می‌شود که زنان دختران از نوع کوچک و ظریف را برای زنان سالخورده از نوع پهن و بزرگتر آن، استفاده می‌کنند. روپند زنان قشمی از سوی زنان هنرمند این دیار و از نوع پارچه‌های مخصوص وارداتی تهیه می‌شود که

سطح کشوری و منطقه‌ای کسب کرده است. جامعه محلی و روستایی این جزیره علاقه مند به فعالیت در زمینه صنایع دستی هستند که این ظرفیت گامی در جهت احیای این صنعت و توسعه آن با کمک نهادهای دولتی را شامل می‌شود، بر این اساس رشته‌های متعددی از صنایع دستی مهم از بومی منطقه و حتی غیر بومی در آن شکوفا شده است از سوی دیگر گردشگران به دلایل علاقه به شناخت فرهنگ‌ها، یادآوری خاطرات و تبلیغ از مکان‌های مورد بازدید و همچنین تهیه مجموعه‌ای از آثار سایر اقوام علاقه نشان می‌دهند.

این روزها بُرقع یا روپند زنان قشمی از مواردی است که توجه گردشگران و مسافران به ویژه کسانی را که برای نخستین بار وارد جزیره زیبای قشم می‌شوند بخود جلب می‌کند.

نقاب که در اصطلاح محلی به آن بُرقع، بُرُک یا روپند گفته می‌شود به شکل‌های متفاوت بر چهره زنان قشمی دیده می‌شود که زنان دختران از نوع کوچک و ظریف را برای زنان سالخورده از نوع پهن و بزرگتر آن، استفاده می‌کنند. روپند زنان قشمی از سوی زنان هنرمند این دیار و از نوع پارچه‌های مخصوص وارداتی تهیه می‌شود که

است. پیشنهاد می‌شود ظرفیت‌های بین‌المللی مرکز یونسکو نوع ۲ تهران در موضوع میراث ناملموس برای ایجاد گفتگام بین کشورهای منطقه استفاده شود و در نهایت بسا ایجاد اجتماع بین کشورهای عضو، پیشنهادهای قابل اجرا برای برطرف‌سازی معضل ذکر شده در اختیار کنوانسیون جهانی میراث ناملموس قرار گیرد.

۳- از آنجا که فرایند ثبت میراث فرهنگی ناملموس در یونسکو به‌شکلی شفاف و برخط طراحی شده، رصد آن توسط مدیران و کارشناسان ثبت وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی قابل انجام است، بنابراین نباید با حاکم کردن ذهنیت غیرقانونی بودن موضوع ثبت میراث فرهنگی ناملموس مطابق تعاریف مطرح شده در کنوانسیون میراث ناملموس ۲۰۰۳،

عکس‌العمل‌های کارشناسی و سیاسی دستگاه متولی غیر کارآمد شود.

۴- نمایندگان وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی باید حضوری فعال و مؤثر در نشست‌ها و برنامه‌های دوره‌ای کنوانسیون جهانی میراث ناملموس یونسکو داشته باشند تا پیش شرط اولیه برای چانه‌زنی و ایجاد مسیر جدید در اقدامات این نهاد بین‌المللی را فراهم کنند. برای این مهم باید کشور در پرداخت حق عضویت خود به این کنوانسیون حساسیت بیشتری به خرج دهند تا در دو جایگاه مجمع عمومی دولت‌های عضو و کارگروه بین‌الدول امکان مشارکت و اعمال نفوذ داشته باشند.

۵- هر چند نگرش اولیه یونسکو به ثبت میراث فرهنگی ناملموس از نوع حفاظت و صیانت از فرهنگ است، اما عرصه‌ای برای رقابت‌های نامشروع برخی کشورها شده است. از آنجا که آیین‌نامه داخلی مجمع عمومی توسط کشورهای عضو تصویب می‌شود و همچنین اعضای کارگروه بین‌الدول قابلیت تدوین دستورالعمل‌های اجرایی را دارند، حضور فعال جمهوری اسلامی ایران در این مجمع و کارگروه، زمینه اعمال اصلاحات برای مقابله با سیاست‌های کارگروه بین‌الدول میراثی توسط کشورهای عضو را فراهم خواهد ساخت.

۶- اصلاح موادی از آیین‌نامه داخلی و دستورالعمل‌های فعلی یونسکو می‌تواند موضوع اهمیت دادن به اصالت و منسوخ کردن ثبت به نوبد اختلافات فرهنگی و مرزی کشورها را مورد نظر قرار دهد.

در راستای صیانت و ترویج میراث فرهنگی ناملموس ثبت شده و ثبت نشده خود اقدامات مؤثرتری انجام دهد و موضوع اصیلت و مالکیت خود را بر این آثار در جهان مشخص کند. بررسی زمینه و محتوای ثبت پرونده‌های میراث ناملموس در یونسکو همچنین نشان‌داد هر چند تأکید بر مستندات و کارشناسی محور بودن اقدامات در این نهاد بین‌المللی جریان دارد، اما زمینه را برای شرارت‌ها و رقابت‌های غیرقابل انکار باز کرده است. بنابراین باید این رخدادها را در زمین بازی و با توجه به متغیرهای تعریف شده در این نهاد بین‌المللی تحلیل و بررسی کرد و منافع ملی جمهوری اسلامی ایران را از این طریق وصول کرد.

این مرکز همچنین پیشنهاد کرده است:

۱- در شرایط فعلی باید جمهوری اسلامی ایران فهرستی از تمامی میراث فرهنگی ناملموس زنده و در معرض خطر خود جمع‌آوری کند و مستندات مذکور را با عنوان فهرست میراث فرهنگی ناملموس جمهوری اسلامی ایران به صورت برخط و در قالب چند زبان زنده دنیا در اختیار عموم جهانیان قرار دهد. در ضمن طی مکاتباتی به پیوست این آثار را برای کنوانسیون میراث ناملموس ۲۰۰۳ ارسال کرده و در مورد اصیلت و مالکیت آن در کشور مورد مالکیت نسبت به این آثار ناملموس به حساب آید، هر چند در حال حاضر این موضوع توسط یونسکو در اولویت قرار ندارد.

۲- مرکز مطالعاتی منطقه‌ای حفظ میراث فرهنگی ناملموس در آسیای میانه و غربی تحت نظارت یونسکو طبق قانون سال ۱۳۹۰ مجلس شورای اسلامی در جمهوری اسلامی ایران تأسیس شده است. این مرکز مطابق ماده (۶) قانون مذکور در راستای ترغیب کشورهای آسیای میانه و غربی به کنوانسیون ۲۰۰۳ میراث ناملموس، تقویت ظرفیت‌ها و همکاری‌ها در منطقه برای شناسایی، فهرست‌نگاری، مستندسازی و مطالعه میراث ناملموس و همچنین ایجاد مشارکت فعال در سطح منطقه بین‌المللی دارای مسؤلیت است. مسأله رقابت‌های حاشیه‌ساز در ثبت میراث ناملموس مقوله‌ای قابل بررسی و حل و فصل به صورت کارشناسی است که از سازوکارهای نیازمند اصلاح یونسکو بروز پیدا کرده

فرزند و پدر، مرشد و پیشکسوت است که ۱۲ سال پیش در سال ۱۳۸۹ ثبت جهانی شد. ورزش پهلوانی و زورخانه‌ای به موسیقی مشخص با متون ارزشی وابسته شده که در محوطه زورخانه - که از عناصر اسلامی و ایرانی الهام گرفته است - نواخته می‌شود. این پرونده به‌جای محدود شدن به اعمال فیزیکی و جسمانی از مبانی آیینی و ارزشی سخن می‌گوید. فرایند اجرا و هنجارهای موجود در زورخانه را شرح می‌دهد و ساختار اجتماعی در ارتباط با آن اتوصیف می‌کند. از این رو پرونده‌ای جامع، ارزش‌مدار و دارای اصالت است که تمامی بخش‌های مطرح شده در پرونده کشور جمهوری آذربایجان را به شکل کامل تر پوشش می‌دهد. بنابراین از مقایسه دو پرونده مشخص می‌شود که وزن معنایی و اصالت هویتی پرونده‌ها یکسان نیست، اما از آنجا که ثبت پرونده بدون هیچ طبقه‌بندی و ارزش‌گذاری کیفی صورت می‌گیرد، هر دو به‌عنوان پرونده موجب ثبت آثار ناملموس برای دو کشور شده‌اند که یکی مهد شکل‌گیری و دیگری مدعی آن در شکل ظاهری است.

مرکز پژوهش‌های مجلس همچنین به اشاره به نابودی فضاهای زورخانه‌ای جمهوری آذربایجان در سال ۱۹۲۰ با حمله شوروی سابق و هشت دهه تلاش برای احیا و ترویج محتوای زورخانه و ورزش پهلوانی در فضاهای عمومی یادآور شده است: چنین وقعه‌ای قطعاً باعث فراموشی و از دست رفتن بسیاری از جنبه‌های اصیل مرتبط با این عصر هویتی شده است. تلاش‌های چنددهه‌ای این کشور موجب شده تا بازسازی میراث ناملموس در این کشور صورت گیرد. این در حالی است که اصالت اصلی خود را ندارد. این نکته قابل توجه است که فضای زورخانه به‌عنوان یکی از کلیدی‌ترین عناصر برای انجام آیین‌های ورزش پهلوانی و زورخانه‌ای به حساب می‌آید. هر چند برخی چنین تحلیل می‌کنند که کشور جمهوری آذربایجان به همان میزان که میراث فرهنگی ناملموس مشترک با کشور ایران دارد، به واسطه مشترکات با شوری سابق نیز دارای سابقه است و انتخاب میراث ناملموس مشترک با ایران را می‌توان ترویج هر چه بیشتر فرهنگ ایران اسلامی نیز در نظر گرفت، اما این ترویج و ثبت جهانی در شرایط حاضر، رقابتی است بنابراین و عادلانه. این مهم در صورتی دارای وجهت و اثرگذاری بیشتر است که جمهوری اسلامی ایران

گروه هتل‌های تاپ تورز

هتل ویدا

هتل بزرگ کوروش

021-8586
www.ttgroup.ir
@Toptours_Group
ttgroup.ir

نصب و راه اندازی دوربینهای مدار بسته
پشتیبانی دوربینهای مدار بسته
رفع اشکال

۰۷۶۴۴۸۰۵ - ۰۷۱۹۱۰۹۲۶۷۵

تیام رایان کیش

اینترنت پرسرعت ...

Tiyamnet

Tiyam.ir